

**රූපසිද්ධි පුරාණ සිංහල සන්නයෙන් හෙළිවන හෝඩියේ ශබ්ද සංකේත
ස්ථානගත කිරීම සහ ල හා ළ භාවිතය පිළිබඳ විමර්ශනයක්**

කිවුලේගෙදර නාරද හිමි

සිංහල හා ජනසන්නිවේදන අධ්‍යයනාංශය
ශ්‍රී ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලය, නුගේගොඩ, ශ්‍රී ලංකාව

සාරාංශය

සාම්ප්‍රදායික සිංහල ලේඛනයේ භාවිත වන ල සහ ළ පිළිබඳ විවිධ ගැටලු ඇත. ඒ අතර මෙම ලකාර දෙක ම ශබ්දිම නියෝජක වර්ණයන් දැයි නිර්ණය කර ගැනීම භාෂාතත්වඥයන්ට මෙන් ම ආධුනිකයන්ට ද අතිශය ප්‍රයෝජනවත් ය. සංස්කෘත හා පාලි සිංහලයේ සම්භවයට පාදක වී ඇති බැවින් එම භාෂා සිංහලයේ මාතෘ භාෂා ලෙස සැලකේ. පූර්වෝක්ත ගැටලුව විසඳා ගැනීමේ දී මෙම මාතෘ භාෂාවන්ගෙන් ලැබෙන පිටුබලය ඉතා විශාල වූවකි. ඒවායින්ද මෙහි දී අපගේ අවධානය යොමු වන්නේ පාලි භාෂාව කෙරෙහි ය. පාලි ව්‍යාකරණයේ ල හා ළ සම්බන්ධයෙන් සාකච්ඡා කරන ශාස්ත්‍රීය කරුණු පදනම් කර ගෙන සිංහලයේ ල හා ළ ශබ්ද සංකේතවල ආස්ථානය නිර්ණය කිරීමට මෙහි දී ප්‍රයත්න දැරේ.

රූපසිද්ධිය යනු ප්‍රශස්ත පාලි ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථයකි. ඊට දඹදෙණි යුගයේ මුල් කාර්තුවේ දී පමණ සිංහල සන්නයක් කෙරිණි. එය රූපසිද්ධි පුරාණ සිංහල සන්නය නමින් හැඳින්වේ. මෙහි සාකච්ඡා කරන කරුණු පාලි ව්‍යාකරණ ශාස්ත්‍රය සම්බන්ධයෙන් වුව ද සජීවී භාෂාවක් වන සිංහලයට ද අදාළ කර ගැනීමට බාධාවක් නොමැත. සජීවී භාෂාවකට විවිධ ගැටලු මතු වේ. කාර්මීකරණය, සංස්කෘතික සංස්පර්ශය වැනි කරුණු නිසා දිනෙන් දින එබඳු භාෂාවන්ට අලුතින් පද වචන සහ කලාතුරකින් ශබ්දිම නියෝජක වෛශේෂික ශබ්ද සංකේතත් එකතු වේ. විශේෂයෙන් දෙවනුව කී ශබ්ද සංකේත එකතු කිරීම යන කාරණයේ දී නූතන දියුණු වාග්විද්‍යාත්මක සාධක කෙරෙහි අවධානය යොමු කරමින් ම අපගේ ඒ හා සම්බන්ධ වූ පෞරාණික ඥානයෙන් ද පිටුබලයක් ලබා ගැනීම වැදගත් වේ.

ව්‍යාකරණයක ශබ්ද සංකේත, පද භාවිතය, වාක්‍ය යෝජනය වශයෙන් ප්‍රධානාංග තුනකි. ව්‍යාකරණඥයන් විසින් මෙම අංග සඳහා ඉදිරිපත් කළ ඇතැම් විවරණ සාමාන්‍ය ඥානය ඉක්මවා සිටින තරමට ගැඹුරු ය. එසේම සියුම් ය. ඒවා අවබෝධ කිරීමට තත් ක්ෂේත්‍රයේ විශේෂ ප්‍රාගුණයක් අවශ්‍ය ය. ශබ්ද සංකේත, පද,

වාක්‍යාදී ව්‍යාකරණාංග පිළිබඳ ව ආචාර්ය පරම්පරා අතර මතභේද පවතියි. ඒවා නිවැරදි මාර්ගය තෝරා ගැනීමට ද හේතු කාරක වෙයි. මෙබඳු විවේචන හා විමර්ශන ආශ්‍රයෙන් ගොඩනැගිණැයි සැලකිය හැකි විද්වත් සමාජයේ භාවිත වූ ගබ්ඳ සංකේත ස්ථානගත කිරීමේ පුරාතන සම්ප්‍රදායක් රූපසිද්ධි පුරාණ සත්තයෙන් අනාවරණය වේ. ඒවා මෙසේ දැක්විය හැකි ය.

පළමුවැනි න්‍යාය :

නිශ්‍රය නිශ්‍රිතවලින් නිශ්‍රයාක්ෂර ම පළමු ව කිව යුතු ය. ස්වරවලට නිශ්‍රය යන අපර නාමය ලැබුණේ ඒවා ව්‍යඤ්ජනයන් විසින් ඇසුරු කරනු ලබන නිසා ය. ව්‍යඤ්ජනවලට නිශ්‍රිත යන අපර නාමය ලැබුණේ ව්‍යඤ්ජන ස්වර ඇසුරු කරන හෙයිනි.¹

දෙවැනි න්‍යාය :

අල්ප බව සහ බොහෝ බව හේතු කොට ගෙන බහුලාක්ෂර ම පළමු ව කිව යුතු ය. එනම් ඒකජ හා ද්විජාක්ෂරයන් අතුරෙන් ඒකජ වූ බහුලාක්ෂර පළමු ව කිව යුතු ය.² එක් ස්ථානයක් ඇසුරින් උපදින අකුරු ඒකජ නම් වන අතර ස්ථාන දෙකක් ඇසුරින් උපදින අකුරු ද්විජ නම් වේ.

තෙවැනි න්‍යාය :

ගරු ලුහු අකුරු අතුරෙන් ලස්වක්ෂර ම ප්‍රථම කොට කිව යුතු ය. එනම් ස්වරාක්ෂරයන්ගෙන් හ්‍රස්වයෝ ද ව්‍යඤ්ජනාක්ෂරයන්ගෙන් ලහුක ගණයට ගැනෙන අසෝෂයෝ පළමු කොට ද කිව යුත්තෝ ය.³ අසෝෂයන්හි ලහුක බව හෝ සෝෂයන්හි ගරුක බව තුනන වාග් විද්‍යාඥයන් පවා පිළිගත් මතයකි.⁴

සිවුවැනි න්‍යාය :

වර්ගාවර්ගයන් අතුරෙන් වර්ගාක්ෂර පළමු කොට කිව යුතු ය. එනම් වර්ග පහේ අකුරු විසිපහට අනතුරු ව අවර්ගාක්ෂර කිව යුතු ය.⁵

පසුවැනි න්‍යාය :

නිග්ගහිතය හෙවත් බිත්දුව අස්වර හෙයින් ද අවර්ග වන හෙයින් ද සෝෂාසෝෂ විනිර්මුක්ත බැවින් ද අවසානයේ කිව යුතු ය.⁶

මෙම සාම්ප්‍රදායික අක්ෂර ස්ථානගත කිරීමේ ඉගැන්වීමට අනුව පහත ආකාරයට අකුරු පෙළ ගැස්විය හැකි ය. මෙහි දී ව්‍යඤ්ජන ස්වර සහිත කොට උච්චාරණ පහසුව සඳහා යොදන බව සලකුව මනා ය.

අ,	ආ,	ඉ,	ඊ,	උ,	ඌ,	ඍ,	ඎ
ක	ඛ	ග	ඝ	ඞ	ඟ		
ච	ඡ	ඣ	ඤ	ඦ			
ට	ඨ	ඩ	ඪ	ණ			
ත	ඵ	ද	ධ	න			
ප	ඵ	ඹ	භ	ම			
ය	ර	ල	ව				
ස	හ	ළ					

(අ)°

මෙම සාම්ප්‍රදායික ක්‍රමයට අකුරු ස්ථානගත කිරීමේ දී කතුවරයාට ද මුහුණ දීමට සිදු වූ ගැටලු කිහිපයක් සඳහන් කරයි. එය අවර්ගාක්ෂර සම්බන්ධයෙනි. ය, ර, ල, ව, ස, හ, ළ යන අක්ෂර, අන්ත:ස්ථ උෞෂ්මත් සහ මූර්ධජ ළකාරය යනුවෙන් වෙන් කළ හැකි ය. මෙහි සෝෂාක්ෂර වැඩියෙනුත් අසෝෂයකුත් (ස) ඇත. ඉහත දැක්වූ තෙවන න්‍යායට අනුව ලහුක වූ 'ස' කාරය අවර්ගයන්ගේ එකජාක්ෂර මැදට පැමිණිය යුතු ය. නමුත් එය එසේ සිදු වී නොමැත. ඒ වෙනුවට ක්‍රියාත්මක වී ඇත්තේ දෙවැනි න්‍යාය යි. බහුලාක්ෂර ම පළමු කොට යෙදී ඇත.

සන්නකරු ද මෙම ගැටලුව අවබෝධ කර ගත් අතර ඔහු පවසන්නේ 'ය' කාරාදිය බොහෝ නිසාත් සෝෂ නිසාත් එය පළමු ව කියා, සකාරය ස්ථාන වශයෙන් ඒකජයන් කෙරෙහි කිව යුතු නිසාත් අසෝෂ නිසාත් පසු ව කියන ලද බව යි.⁷

හකාරය සම්බන්ධයෙන් ද මෙබඳු ගැටලුවක් පැන නැගී ඇත. හකාරය සෝෂයකි. එසේම කණ්ඨජයකි. ඒ අනුව හකාරය ද අවර්ගයන්ගේ තාලජාක්ෂරයට පළමු ව යෙදිය යුතු ය. එනමුදු එය සිදු නොවී ය. ඊට හේතුව ක්‍රම විරෝධී අයුරින් ද අකුරු ඉපදීම බව සන්නකරුගේ අදහස යි.⁸ වර්ග පඤ්චමාක්ෂරයන් හා අන්ත:ස්ථයන් සමඟ බැඳුණු හකාරය කණ්ඨයෙහි උපදියි.⁹ මෙම අදහස කච්චායන න්‍යාසයත්, රූපසිද්ධියත්, එම සන්නයක් යනාදී ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථ ද පිළිගෙන ඇත. මේ අනුව හකාරය සාමාන්‍ය වශයෙන් කණ්ඨයෙහි උපදින්නේ ය යි කිව ද විශේෂ වශයෙන් වෙනත් තැනක ද ඉපදිය හැකි බව පැහැදිලි වෙයි.

වෛදික යුගයේ භාවිත වූ ලෞකික සංස්කෘත යුගයේ බැහැර වූ 'ළ' කාරය පාළි භාෂාවේ අක්ෂර මාලාවට නැවත එකතු විය. 'හ' යන්නෙන් පසුව එන්නේ එම

ලකාරය යි. එය මූර්ධජ ලකාරය නමින් හැඳින්වේ. මෙම අක්ෂරය සම්බන්ධයෙන් ද මත භේද පවතියි. රූපසිද්ධි විකාකරු පවසන්නේ සමහර කෙනෙකු ලකාරය ඩකාරස්ථානයෙහි උපදින බව ප්‍රකාශ කැරෙන හෙයින් එය පිළිගැනීමට අපහසු බැවින් වෙන ම ස්ථානයක් ඊට නියම කොට ඇති බව යි.¹⁰ මුඛමත්ත දීපන යන අපර නාමයකින්ද හඳුන්වන කච්චායන න්‍යාසය 'ළ' කාරය පාළියට ඇතුළත් කර ගැනීම ගැන දිගු විස්තරයක් කරයි. එහි ඔහු භාවිත කරන වචන තුනක් අපට හමු වෙයි. එනම් සුත්තකාර, සද්දසත්ථවිදු, සද්දසත්ථෙ යනු යි. සුත්තකාර යන්නෙන් කච්චායනයත්, සද්දසත්ථවිදු යන්නෙන් සංස්කෘත ව්‍යාකරණඥයන්, සද්දසත්ථෙ යන්නෙන් සංස්කෘත ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථත් අදහස් කර ඇති බව පෙනේ. ඒ අනුව කච්චායනය ළ ල දෙක අවිශේෂයෙන් භාවිත කළ බවත්, පාණිනී සූත්‍රපාඨය, අෂ්ටාධ්‍යායි භාෂ්‍යාදී ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථයන්ගෙන් ප්‍රතිසංස්කෘත, සංස්කෘත භාෂාවේ. ඩ කාරස්ථානයෙහි ළ පඨිත බවත් දැක්වේ. එය ද නියමාකාරයෙන් සිදු නොවී ය. එබැවින් ඩ සහ ළ යන දෙක වෙන වෙන ම දැක්වූ බව න්‍යාසකරු පවසයි. මෙම දෙයාකාර පැවැත්ම නිසාත් ළ කාරයේ අවිනිශ්චිත බව නිසාත් යන නුසුදුසුකම් හේතු කොට ගෙන ලකාරය ඒකජ අවර්ගාක්ෂර සෝෂ මූර්ධජයක් වී අවර්ගයන්ගේ අවසාන අකුරක් බවට පත්විය.¹¹

මහා විජ්ජාවි හිමියන්ගේ කච්චායන වර්ණනාවේ ද ළ ල දෙක විශේෂ කොට නොදක්වයි. න්‍යාසයේ එන කරුණු ම තහවුරු කිරීමක් සේ පෙනේ.¹² පදසාධනය, සද්දනීතිය යන ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථ මූර්ධජ ලකාරය තම අක්ෂර මාලාවට ඇතුළත් කොට ඇතත් ඒ පිළිබඳ කිසිදු අමුතු විස්තරයක් නොකරයි.

මෙම කරුණු පාදක කරගෙන 'ළ' කාරය පාළි වර්ණමාලාවේ වෛශේෂික ශබ්දයක් ද වෛශේෂික ශබ්දයක අන්‍යෝන්‍ය සම්පූර්ක විස්තෘතියෙන් භාෂාවේ යෙදෙන උප ශබ්දයක් ද එසේ නොමැති නම් සාම්ප්‍රදායික අක්ෂර වින්‍යාසයේ එන ශබ්ද සංකේතයක් ද යන්න විමසා බැලීම වැදගත් වේ. එය සිංහල භාෂාවේ 'ළ' යන්නේ ආස්ථානය තීරණය කිරීමට ද උපකාර වනු ඇත.

ළ ල දෙක ම පාළි අක්ෂර මාලාවේ අද දක්වා ම භාවිත වේ. මෙයින් ළ යන්න පුරාණ ඉන්දු ආර්ය යුගවල සිට පැවතෙන්නකි. විශේෂයෙන් ළ වෛදික සංස්කෘතයේ භාවිත වී පාණිනී ව්‍යාකරණයෙන් පසු අභාවිතයට ගිය ද මාගධිය එය දිගට ම රැක ගෙන පැමිණි බව පෙනේ. මෙම සංකේත දෙක ම උච්චාරණමය සහ ශ්‍රවණමය වශයෙන් එකිනෙකට තරමක් සමාන ය. 'ල' යන්න ස්පර්ශ දාන්තය සෝෂයක් වන

අතර 'ළ' යන්න ස්පර්ශ මූර්ධජ සෝෂයකි. මේ දෙකෙන් පළමුවැන්න දන්තජ ලකාර යන නමින් ද දෙවැන්න මූර්ධජ ලකාර යන නමින් ද ව්‍යවහාරයේ පවතියි. ඒ අනුව ලකාර වර්ග දෙකක් බවට පත් කර ගෙන ඇත. මෙය විමසා බැලීම යෝග්‍ය ය.

දන්තජ ලකාරය අව ම වචන යුගල පරීක්ෂණයක් මගින් වෛශේෂික ශබ්දයක් බව ඔප්පු කළ හැකි ය.

- ලස = ල් + අ + ස් + අ (පුප්ඵං ලසති, මල බබළයි)
- රස = ර් + අ + ස් + අ (ආයුසං රසති, ආයුෂ ගෙවෙයි)
- අල = අ + ල් + අ (සො සරීරං අලති, ඔහු සිරුර සරසයි)
- අර = අ + ර් + අ (සො මග්ගෙ අරති, ඔහු පාරේ යයි)

මෙහි "- අ + ස් + අ" යන සමාන ශබ්ද පරිසරයේත් "අ" යන සමාන ශබ්ද පරිසරයේත් ල් සහ ර් ශබ්ද සංකේත නිසා වෙන් වෙන් වචන නිපයුණු බව පැහැදිලි වේ. එහි උච්චාරණයේ සහ ශ්‍රවණයේ ද වෙනසක් සිදු විය. මෙම ශබ්ද සංකේත දෙක වෛශේෂික ශබ්දයන් විම එම වෙනසට හේතුව යි. ඒ අනුව ල් සහ ර් යන ශබ්ද සංකේත දෙක ම පාළි වර්ණමාලාවේ මූලික ශබ්ද දෙකකි. හෙවත් ශබ්දිමයන් දෙකකි. මෙයින් අපගේ පර්යේෂණ සඳහා අදාළ වන්නේ 'ල්' පමණි.

කිසියම් භාෂාවක ශබ්ද සංකේතයක් වෛශේෂික ශබ්දයක් හෙවත් ශබ්දිමයක් වුණි නම් එයින් නිපයුණු නාමාධ්‍යාතාදී පද වර්ග එකක් වත් තිබීම සාමාන්‍ය ලක්ෂණයකි. ශබ්දිමයක් වූ දන්තජ ලකාරයෙන් එසේ නිපයුණු නාම සහ ආධ්‍යාත පද ඇති බව අභිධානප්පදීපිකා, කච්චායන ධාතු මඤ්ජුසාදී කෝෂ ග්‍රන්ථයන්ගෙන් මනාව අවබෝධ වේ.

මූර්ධජ ලකාරය ද ශබ්දිමයක් දැයි පරීක්ෂා කිරීමට ශබ්දිමයක් වූ දන්තජ ලකාරය සමඟ ඉහත පරීක්ෂණය ම සිදු කළ හැකි ය.

- නල = න් + අ + ල් + අ (නලං වායති, සුළඟ හමයි)
- නළ = න් + අ + ල් + අ (නළං ජන්දති, බට වනය සිඳියි)
- ගල = ග් + අ + ල් + අ (හත්තං ගලති, බත් ගිලියි)
- ගළ = ග් + අ + ල් + අ (අස්සුං ගළති, කඳුලු ගළයි)
- හුල = හ් + අ + ල් + අ (හුමීං හුලති, පොළොව සැළේ)
- හුළ = හ් + අ + ල් + අ (රථං හුළති, රථය යයි)

මෙහි "- අ" යන සමාන ශබ්ද පරිසරයේ ළි යන ශබ්ද සංකේතය යෙදී මුල් ශබ්දයට වඩා උච්චාරණයේ හෝ ශ්‍රවණයේ වෙනසක් සිදු කරන බවක් නොපෙනේ. එසේ නම් ළි ශබ්දය වෛශේෂික ශබ්දයක් දැයි විමති උපදියි. මෙය තවදුරටත් පර්යේෂණය සඳහා විවෘත ය.

ළ ශබ්ද සංකේතය මුල් වී හැඳුණු නාමාධ්‍යාතාදී පද ද කච්චායන, මොග්ගල්ලාන, මහා සද්දනීති ආදී ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථයන්හි දක්නට නොලැබේ. කච්චායන ධාතු මඤ්ඡුසාවේ ළී ධාතු මූලයක් දැක්වේ.¹³ මෙයින් ළේති - ළෙන්ති ආදී වශයෙන් ක්‍රියා රූප සකසා ගත හැකි ය. එසේ වුව ද මෙය පිරිසිදු ධාතු මූලයකැයි සිතීමට 'ඩෙති - ඩෙන්ති' ආදී වශයෙන් වර නැගෙන 'ඩී' ධාතුව බාධා කරයි. එබැවින් කච්චායන ධාතු මඤ්ඡුසාව හැර සෙසු ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථකරුවන් 'ඩී' යනුවෙන් මිස 'ළී' යනුවෙන් ධාතුවක් නොමැති බව සලකන්නට ඇත. ළී, ඩී හි විකල්ප රූපයක් නම් 'ඩී' දැක්වීම ම ප්‍රමාණවත් ය. භාෂා පරිණාමයේ ලක්ෂණයක් වන්නේ ඇතැම් ශබ්ද මූලයන්හි වගකීම තවත් කවර හෝ සමානකමක් දරන සුදුසුකම් ඇති ශබ්ද මූලයන් මත පවරා තමා එම භූමිකාවෙන් සැඟවී යෑම යි. ධාතු මඤ්ඡුසාකරු ප්‍රකෘති රූපයන් විකල්ප රූපයන් එක තැන යෙදුවා ද විය හැකි ය.

මීළඟට මූර්ධජ ළකාරය දන්තජ ලකාරයේ උපශබ්දයක් දැයි විමසා බැලීම වටිනි. උප ශබ්ද කිහිපයක නියෝජනයකු වශයෙන් වෛශේෂික ශබ්දයක් පෙනී සිටිය හැකි ය. උදාහරණයක් වශයෙන් 'අ' ශබ්ද සංකේතය ගත හැකි ය. මෙහි සංචාන විවෘත වශයෙන් උපශබ්ද දෙකක් ලැබේ. ඒවා භාෂාවේ බොහෝ විට යෙදෙන්නේ අන්‍යෝන්‍ය සම්පූර්ණ විස්තෘතියෙනි.

- නම = න් + අ + මී + අ
- මම = මී + අ + මී + අ
- තම = ත් + අ + මී + අ

යන පරිසරයෙහි යෙදෙන සංචාන හා විවෘත අ යන්නන් පරිසර පාලිතයෙන් වෙනස් ව ඇති අයුරු අවබෝධ කළ හැකි ය. එසේ වුව ද ඒවා වෛශේෂික ව නොයෙදේ. එබැවින් ම මුල් ශබ්දයේ උපශබ්ද වශයෙන් සැලකිණ.

මෙම පර්යේෂණ ක්‍රමයට ම මූර්ධන ලකාරය ද දන්තජ ලකාරයේ උපශබ්දයක් දැයි පිරික්සිය හැකි ය.

- කාල = ක් + ආ + ල් + අ
- කාළ = ක් + ආ + ලේ + අ
- මූල = මී + උභ + ල් + අ
- මූළ = මී + උභ + ලේ + අ
- යුගල = ය් + උ + ග් + අ + ල් + අ
- යුගළ = ය් + උ + ග් + අ + ලේ + අ
- විරල = වී + ඉ + ඊ + අ + ල් + අ
- විරළ = වී + ඉ + ඊ + අ + ලේ + අ

යන ශබ්ද පරිසරයන්හි දී ළ හි කිසිදු උච්චාරණමය වෙනසක් ඉහත පෙන්වා දුන් ආකාරයට සිදු නොවෙයි. පරිසරපාලිකයෙන් එබඳු වෙනසක් සිදු නොවන හෙයින් මූර්ධන ලකාරය දන්තජ ලකාරයේ අන්‍යෝන්‍ය සම්පූර්ණ විස්තෘතියෙන් භාෂාවේ භාවිත වන උප ශබ්දයක් වශයෙන් ද සැලකීම අපහසු බව පෙනේ. වාග්විද්‍යානුකූල ව මූර්ධන ලකාරය සම්බන්ධයෙන් මෙසේ කරුණු සාකච්ඡා කළ හැකි අතර සාම්ප්‍රදායික ව්‍යාකරණ ආචාර්යවරුන් 'ළ' සම්බන්ධයෙන් ඉදිරිපත් කොට ඇති අදහස් ද විමර්ශනයට භාජනය කිරීම වැදගත් වේ.

සාම්ප්‍රදායික ව්‍යාකරණයේ ධකාර ස්ථානයෙහි ළ කාරය උච්චාරණය කරන බව සඳහන් වේ.¹⁴ ප්‍රස්තුත මාතෘකාවෙහි ලා මෙය වැදගත් කරුණකි. මෙය විමසා බැලීමෙන් ළ කාරයේ හැසිරීම තවදුරටත් තහවුරු කර ගත හැකි ය.

ලෞකික සංස්කෘතයේ 'ධ' ඇති තැන පාළි භාෂාවේ 'ළ' උච්චාරණය කිරීම සුලභ ලක්ෂණයකි. උදා :-

- ක්‍රීඩා > කෙළි
- තඩාංග > තළාක
- දාඪිම > දාළිම
- නිඪ > නිළ
- විඩාල > බිලාල
- ෂොඪස > සොළස

එසේම මහප්‍රාණ ධිකාරය ඇති තැන්හි මහප්‍රාණ "හ" ශබ්දය විසංයෝග වන අතර ඉතිරි ධිකාරස්ථානයෙහි "ළ" වෙයි.

ආභාසි	>	ආසාළිහ
ගුසි	>	ගුළිහ
දාසි	>	දළිහ
මිසි	>	මිළිහ
මුසි	>	මුළිහ
රුසි	>	රුළිහ

යනාදී වශයෙනි. මෙහි ද ආසාළිහ, ගුළිහ ආදී පරිසරපාලිත ස්ථානයන්හි මූර්ධජ ලකාරයක් හමු වන බව කෙනෙකුට තර්ක කළ හැකි ය. එසේ වුව ද පරිසර පාලිතස්ථානයන්හි මූර්ධජ ලකාරවීම යන්නට වඩා ධිකාරස්ථානයෙහි ලකාරවීම යන්න තර්කානුකූල සේ පෙනේ.

මෙහි දී කච්චායනය, එම න්‍යාසය, මහා රූපසිද්ධිය, මහා සද්දනීතිය, යන ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථ "ළ" සම්බන්ධයෙන් දැක්වූ අදහස් ද විමසා බැලීම වටී. මෙම සියලු ම ව්‍යාකරණ ග්‍රන්ථ "ටවග්ගරළා මුද්ධජා" යි සඳහන් කෙරේ. එසේ වුව ද "ළ" තනි කොට ගෙන කරන විවරණයන් දෙස බලන විට ළ යන්නේ එබඳු උච්චාරණ හේදයක් සැලකූ බව නොපෙනේ. න්‍යාසය හෙවත් මුඛමත්තදීපනිය ඒ සම්බන්ධ ව මෙසේ අදහස් දක්වයි.

"කච්චායන සූත්‍ර රචකයා ළ ල දෙක වෙනුවට 'ල' ම සඳහන් කෙරේ. එය යවමදනතරලාචාගමා (35) යන තැන සහ දහස්ස දො ලං (616) යන තැන 'ළ' සඳහන් කළ යුතු වුව ද 'ල' ම අවිශේෂයෙන් දක්වයි. මේ ලකාරයේ සෝභාසෝභ විවරණය නොකරන ලද්දේ ල යන්නට පැවසූ සියල්ල ම ළ යන්නට ද සාධාරණ බැවිනි." යනුවෙනි¹⁵

මෙම විග්‍රහය සියුම් ව නිරීක්ෂණයේ දී පැහැදිලි වන්නේ "ටවග්ගරළා මුද්ධජා" යි කීව ද ළ යන්නේ එබඳු හේදයක් ඇති බව පිළිගෙන නොමැති බව යි. ළ සහ ල දෙක ම සමාන සේ පිළිගෙන ඇත. ළ ලකාරයේ ම ව්‍යතිරේක රූපයක් හෙවත් ලියන ක්‍රමයක් සේ සලකා ඇති බව යි.

රූපසිද්ධිය හා එහි පරිවාර ග්‍රන්ථ ද කවිව්‍යායන මතය වඩාත් තීව්‍ර කෙරේ. අවස්ථා දෙකක දී ඍජු ව ම ල සහ ළ අතර වෙනසක් නොමැති බව කියයි.

“ල දරානං, සංඛ්‍යානං දකාර රකාරානං ලකාරාදෙසො හොති වා, ලළානමවිසෙසො.....” (258)

මෙහි “ල දරානං” යනු සූත්‍රය යි. එහි අංකය 258 යි. අනතුරු ව විග්‍රහය එයි. “ලළානම විසෙසො” යනු කතුවරයාගේ ල හා ළ සම්බන්ධයෙන් ඇති ස්වාධීන චිත්තනය යි. මෙම සූත්‍රයෙන් ප්‍රකාශ කරන්නේ සංඛ්‍යා වාවි පදවල ද හා ර අකුරුවලට “ල” ආදේශ වන බව යි. අද අප පිහිටා සිටින අදහස්වලට අනුව මෙහි විය යුත්තේ “ළ” යන්න යි. නමුත් සාම්ප්‍රදායික ඇතැම් ව්‍යාකරණ ඇදුරන් එය නොසලකා ඇත. එසේම

“රූහ ජනනෙ, ආරුහීති ආරුල්හො රුකඛං, ලළානමවිසෙසො”

මෙහි මූර්ධජ ළ වෙනුවට දන්තජ ල යෙදුවත් වරදක් නොමැති බව කතුවරයාගේ අදහස බව පෙනේ. මීට අමතර ව “යවමදනතරලා වාගමා” (34) යන තැන ද “හත්තෙහි හො හස්ස ලො වා අදහනහානං” (605) යන තැන ද ළ භාවිත කළ යුතු වුව ද ‘ල’ ම භාවිතයට ගෙන ඇත.¹⁶ මහා සද්දනීතිය ද මෙම කවිව්‍යායන රූපසිද්ධි පරපුරේ අදහස් ම අනුගමනය කරමින් කරුණු සාකච්ඡා කොට ඇත.¹⁷ එහෙත් මොග්ගල්ලාන පඤ්චිකාව මෙම අදහස්වලට විරුද්ධ වෙයි. කතුවරයා පවසන්නේ අකුරු උප්පත්තිස්ථානය දැක්වීමේ දී ළ මූර්ධජ හා ල දන්තජ ලෙස දක්වා අනතුරු ව මේ දෙකේ වෙනසක් නොමැති බව පැවසීම පදනම් විරහිත බව යි. මේ සම්බන්ධයෙන් මොග්ගල්ලාන පඤ්චිකාකරු දක්වන අදහස් ද “ළ” වෛශේෂික ශබ්දයක් ලෙස පිළිගැනීමට ප්‍රමාණවත් නොවේ. එහෙත් එක කරුණක් ඉතාමත් පැහැදිලි ය. එනම් ව්‍යාකරණ ගුරුකුල දෙකක් අතීත ලංකාවේ පැවති බව යි.¹⁸ මින් මොග්ගල්ලාන සම්ප්‍රදායට විද්‍යාලංකාරයේ උනුග්‍රහය ලැබෙන අතර කවිව්‍යායන සම්ප්‍රදායට විද්‍යාර්ථයේ අනුග්‍රහය ලැබෙන බව කරුණු විමර්ශනයේ දී අනාවරණය වන්නකි. මේ අනුව ල හා ළ සම්බන්ධ විනිශ්චය ගුරුකුලවල ඉතිහාසය සොයන්නන්ට ද වැදගත් සාධකයක් වනු ඇත.

ඉහත දැක්වූ සූත්‍රවලට අනුව ළ කාරය ‘ද’ සහ ‘ර’ යෙදුණු ස්ථානවල දී ද විකල්ප වශයෙන් යෙදෙන බව කියවිණි. ඒ අනුව “පරිදාහො” යන්න “පරිලාහො”

වශයෙන් භාෂාවේ යෙදෙන බව ව්‍යාකරණඥයෝ පවසති. හැම ආචාර්යවරයෙකු ම මෙම උදාහරණය පමණක් මීට ඉදිරිපත් කිරීම ද වැදගත් සිද්ධියකි.¹⁹ මෙම 'ද' කාරය ළ වීමට අමතර ව 'ර' කාරය ළ වන අවස්ථා පෙන්වීම සඳහා ප්‍රමාණවත් නිදසුන් සපයා ගත හැකි ය.

චත්තාරීසති / චත්තාලීයති

පරිපන්ථො / පළිපන්ථෝ

පාරිහද්ද / පාලිහද්ද

හගන්දරා / හගන්දලා

මහාසාරො / මහාසාලො

සාරිකා / සාලිකා

එසේම මහා සද්දනීතිකරු ලකාරස්ථානයෙහි ද ළ වන බව "ලස්ස ලෝ" (96) සිහලො ආදී වශයෙන් සඳහන් කෙරේ. මේ වෙනත් අකුරු කිහිපයක් ම වෙනුවට මුර්ධජ ලකාරය විකල්ප වශයෙන් භාෂාවේ යෙදුණු බව පෙනේ. වෙනත් ශබ්දස්ථානයක තවත් ශබ්දයක් උච්චාරණය කිරීම හෝ (ධකාරස්ථානයෙහි ළ කාරය උච්චාරණය කිරීම) වෙනත් ශබ්ද කිහිපයක් වෙනුවට තවත් ශබ්දයක් උච්චාරණය කිරීම හෝ (ද ර ළ යන ශබ්ද වෙනුවට ළ භාවිතය) උච්චාරණමය හෝ ශ්‍රැතමය හේදයක් නොමැති ව එක ම ශබ්ද සංකේතය වෙනුවට තවත් සමාන ශබ්ද සංකේතයක් භාවිත කිරීම හෝ (පාලි, පාලි යනාදී තැන්වල ඇති ළ හා ල ශබ්දවල වෙනසක් දැකීම දුෂ්කරය) වෛශේෂික ශබ්දයක නොපැවතිය යුතු ලක්ෂණයන් ය. එනමුදු ළ ශබ්ද සංකේතයේ එම ලක්ෂණ දැකිය හැකි ය.

මෙම කරුණු සියල්ල සමීක්ෂණයට භාජනය කරන විට ළ කාරය ලකාරයට වඩා උච්චාරණමය හා ශ්‍රැතමය හේදයක් ඇති වෛශේෂික ශබ්දයක් වශයෙන් හෝ, අ සංකේතයේ සංවෘත හේදය මෙන් පරිසර පාලිත උච්චාරණමය වෙනසක් ඇති කරන හෙවත් අන්‍යෝන්‍ය සම්පූර්ණ විස්තෘතියෙන් භාෂාවේ යෙදෙන උප ශබ්දයක් වශයෙන් හෝ සැලකීමට අපහසු බව හැඟී යයි. ඒ අනුව මුර්ධජ ලකාරය සාම්ප්‍රදායික අක්ෂර වින්‍යාසයේ එන ලක්ෂණයක් සේ නිගමනය කිරීම වඩාත් යෝග්‍ය සේ හැඟේ.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

1. මහා රූපසිද්ධි සන්නය, (ම.රූ.ස) බද්දේගම ධම්මරතන සංස්කරණය, 1926
14 පිටුව. (නිස්සය නිස්සිතෙසු නිස්සයාව පදමං වත්තබ්බා)
2. ම.රූ.ස., 14 පිටුව (අප්පබ්භුකෙසු බ්භුකාව පදමං වත්තබ්බා)
3. - එම - (ගරුක ලභුකෙසු ලභුකාව පදමං වත්තබ්බා)
4. බලගල්ලේ, විමල් ජී, සිංහලයේ සඤ්ඤක අකුරු, සංස්කෘති, එස්.ජී. සමරසිංහ,
අමරදාස ගුණවර්ධනාදීන්ගේ සංස්කරණය, 17 කලාපය, 4 සඟරාව, 1983, 89-161
පිටු.
5. ම.රූ.ස. 14 පිටුව (වග්ගාවග්ගෙසු වග්ගාව පදමං වත්තබ්බා)
6. ම.රූ.ස. 15 පිටුව (නිග්ගහිතං පන අස්සරත්තා අවග්ගත්තා
සොසාසොසවිනිම්මුත්තතා ව සබ්බ පච්ඡා චුත්තන්ති දට්ඨබ්බං)
7. - එම -
8. - එම -
9. අෂ්ටාධ්‍යායි භාෂ්‍යය 1, ශ්‍රීමත් පරෝපකාර සභාව මගින් ප්‍රකාශ කරන ලදී.
අප්‍රමේර, වික්‍රමාබ්ද 1984, 23 පිටුව.
(හකාරං පඤ්චමෙර්ඤ්ඤක - මන්ත:ස්ථාහිශ්ව සංයුතම්,
ඖරස්‍යං තං විජානීයාත්තණ්ඨ්‍යමාහුරසංයුතම්)
10. මහා රූපසිද්ධි ටීකා, (ම.රූ.ටී) කලුකොඳයාවේ ප්‍රඥාසේඛර සංස්කරණය,
ගුණසේන සහ සමාගම, කොළඹ, 1964. 319 පිටුව.
11. මුඛමත්ත දීපනි, (මු.දී.) වැලිවිටියේ සිරි ධම්මරතන සංස්කරණය, කොළඹ,
දෙවන මුද්‍රණය 1910, 10-11 පිටු (ළ කාරං පන ඩකාරවිකාරං කත්වා සද්දසත්ථවිදු
පදන්ති, ඉධ පන විසුං යේව පඨිතං..... සද්දසත්ථෙ පන ඩකාරස්ස
චුත්තප්පකාරමෙව සන්ධාය න තස්ස විසුං චුත්තං, තං පන න සබ්බෙ සබ්බත්ථ
වොහරන්ති. කෙච්චි පන තස්ස ධාතෙ ලකාරං පදන්ති. කෙච්චි ඩකාරන්ති
ඤ්ඤාපනත්ථං, මුද්ධඡත්තා සොසත්තා ව රකාරාන්තරං වත්තබ්බෙපි පච්ඡමං
කත්වා චුත්තොති දට්ඨබ්බං)
12. කච්චායන වණ්ණනා, බුස්සේ පඤ්ඤාලංකාර, හික්කඩුවේ සුමනසාර,
උයන්ගොඩ පියතිස්ස යන හිමිවරුන්ගේ සංස්කරණය, කොළඹ, 1905, 14
පිටුව.
(ධතෙ ලස්සෙව ලකාරං - ඩකාරං කෙච්චිකෙච්චි,
පදන්ති ව දීපෙතං - ලකාරො වීරිතො පරං)

13. කවිව්‍යාජන ධාතු මඤ්චුසා, සිරි දෙවරක්ඛිත සංස්කරණය කොළඹ, පස්වන මුද්‍රණය, 1927, 7 පිටුව.
(ඩී ශ්‍රී වෙනාස ගමන - ධා ගති විනිවුත්තියං,
ණි පාපණ මුණ ඤාණේ - හන හිංසා ගතීසුපි)
14. මු.දී., 10 - 11 පිටුව.
බුද්ධිප්පසාදිනී (බුද්ධි), වස්කඩුවේ සිරි ධීරානන්ද, වස්කඩුවේ වාචිස්සර යන හිමිවරුන්ගේ සංස්කරණය, කොළඹ, 1908, 11 - 12 පිටුව.
සාරස්වත (වන්දකීර්ති ටීකා සහිත) හරිප්‍රසාද ශර්මා සංස්කරණය, වික්‍රමාර්කසංවත්, 1955, 21 - 22 පිටුව.
15. මු.දී., 11 පිටුව. (..... සුත්තකාරො පනස්ස ලකාර මෙව පටති. දිස්සතිහි “ යවමදනතරලාචාගමා” දහස්ස දො ලං, ඉච්චෙවමාදිසු. තස්ස පන සොසාසොසව්වරණා න කතා. ලකාරස්ස චුත්ත විචාරණානුසාරෙනෙව සක්කා විඤ්ඤාතුන්ති න කතාති දට්ඨබ්බං, තස්ස තට්ඨානියත්තා.....)
16. මු.දී., 38, 121, 393 පිටුව.
17. මහා සද්දනීතිය, (ම.ස.නී) අරුක්ගොඩ සීලානන්ද සංස්කරණය, කොළඹ. 1909, 544 694 පිටුව. (යවමදනතරලාභ වා (5), ලකාරො හකාරො ඉමෙ ආගමා හොන්ති වා, සංඛ්‍යායං දරානං ලෝ (809) සංඛ්‍යායං....ලකාරාදෙසො හොති)
18. මොග්ගල්ලාන පඤ්චිකා, (මො.ප) සිරි ධම්මානන්ද සංස්කරණය, සත්‍ය සමුච්චය මුද්‍රණාලය, කොළඹ, 1931, 28-29 පිටුව (..... ල ලානාමවිසෙසොතිවාහු තදයුත්තං. තෙසම්පි අක්ඛර සඤ්ඤායං විසුං ලකාරස්ස පටිත්තා.....)
19. මු.දී., 473 - 74 පිටුව.
ම.රු.ස. 277 - 78 පිටුව.
ම.ස.නී., 277 - 78 පිටුව.